

ŠIAME NUMERYJE:

- Bankų ir finansų teisė
- Mokesčiai
- Draudimas
- Teismų praktika
- ES teisė

ĮSTATYMŲ PAKEITIMAI

Lietuvos Respublikos Seimas įgyvendindamas 2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2007/44/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 92/49/EEB ir direktyvas 2002/83/EB, 2004/39/EB, 2005/68/EB ir 2006/48/EB dėl riziką ribojančio vertinimo tvarkos taisyklių ir vertinimo kriterijų, taikomų akcijų paketų įsigijimui ir didinimui finansų sektoriuje (OL 2007 L 247, p. 1) 2009 kovo 19 d. priėmė Įstatymų pakeitimus. Ši Direktyva reglamentuoja tokias situacijas kai fizinis arba juridinis asmuo priima sprendimą įsigyti arba padidinti kredito įstaigos, gyvybės draudimo ar perdraudimo įmonės arba investicinės įmonės akcijų paketą.

Pakeisti įstatymai:

Įstatymas Nr. XI - 201, kuriuo buvo pakeistas **Lietuvos Respublikos bankų įstatymas** (Žin. 2007, Nr. 12-499) (toliau – Įstatymas). Įstatyme pakeisti ar papildyti 2, 5, 8, 17, 23, 24, 25, 26, 34, 66 straipsniai, kurie nustato Banko steigimo tvarką, steigėjams keliamus reikalavimus, akcijų paketų įsigijimo tvarką.

Įstatymas Nr. XI - 199, kuriuo buvo pakeistas **Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas** (Žin., 2007, Nr. 17-627) (toliau – Įstatymas). Įstatyme pakeisti ar papildyti 3, 7, 10, 14, 20, 41, 42, 43, 47, 51, 62, 64, 80, 82, 83, 85, 86, 95, 97 straipsniai. Šiuose straipsniuose nustatyti finansų maklerio įmonės akcijų įsigijimas ir perleidimas, finansinių maklerių operacijų vykdymo tvarka, reguliuojamos rinkos operatoriaus akcijų paketo įsigijimas ir perleidimas, Vertybinių popierių komisijos kompetencija ir įpareigojimai, procedūrų vykdymo ypatumai.

Įstatymas Nr. XI – 202, kuriuo buvo pakeistas **Lietuvos Respublikos Lietuvos Banko įstatymas** (Žin., 2006, Nr. 48-1699) (toliau – Įstatymas). Įstatyme pakeistas 11 straipsnio 1 dalies 18 punktas, kuris išplečia Lietuvos Banko kaip finansų įstaigų priežiūros institucijos kompetenciją.

Įstatymas Nr. XI – 200, kuriuo buvo pakeistas **Lietuvos Respublikos Draudimo įstatymas** (Žin., 2007, Nr. 125-5092) (toliau – Įstatymas). Įstatyme pakeisti ar papildyti 2, 16, 20, 22, 55² straipsniai, reglamentuojantys draudimo įmonės akcijų įsigijimą ir perleidimą, steigėjų veiklą bei kitus su direktyvos įgyvendinimu susijusius draudimo įmonės veiklos aspektus.

Įstatymas Nr. XI – 203, kuriuo pakeistas **Lietuvos Respublikos finansinių įstaigų įstatymas** (Žin., 2007, Nr. 117-4775) (toliau – Įstatymas). Įstatymo 3 straipsnis papildomas nurodant dar keletą finansinių paslaugų ir pakeistas 7 straipsnis, reglamentuojantis finansų įstaigų dalyviams, turintiems kvalifikuotąją įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį keliamus reikalavimus.

Įstatymas Nr. XI - 204, kuriuo buvo pakeistas **Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas** (Žin., 2008, Nr. 75-2922) (toliau – Įstatymas). Įstatyme pakeisti ar papildyti 2, 5, 10, 22, 41, 57, 58, 73, 90, 105 straipsniai, susiję su valdymo įmonės akcijų įsigijimu ir perleidimu, ataskaitų teikimu, apskaita ir atskaitomybe.

Įstatymų pakeitimai įsigaliojo 2009 m. balandžio 4 d.

LIETUVOS BANKO VALDYBOS NUTARIMAI

DĖL FINANSINIŲ ATASKAITŲ FORMŲ PATVIRTINIMO

Lietuvos Banko valdyba 2009 m. kovo 26 d. priėmė nutarimą Nr. 35 „Dėl finansinių ataskaitų formų patvirtinimo“. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Lietuvos Banko įstatymo (Žin. 1994, Nr. 99-1957) 8 straipsnio 1 dalies 7 punktu, įgyvendindama Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo (Žin., 1995, Nr. 26-578) 52 straipsnį, Lietuvos Banko valdyba patvirtino Balansinės ataskaitos 7051 formą, Pelno (nuostolių) ataskaitos 7052 formą, Finansinių ataskaitų aiškinamąją dalį „Kita papildoma informacija“.

Nutarimas įsigalioja 2009 m. birželio 1 d.

DĖL LIETUVOS BANKO VALDYBOS 1995 M. LAPKRIČIO 3 D. NUTARIMO NR. 105 DĖL KREDITO UNIJŲ VEIKLOS RIZIKA RIBOJANČIŲ NORMATYVŲ PAKEITIMO

Lietuvos Banko valdyba 2009 m. kovo 26 d. priėmė nutarimą Nr. 36 „Dėl Lietuvos Banko valdybos 1995 m. lapkričio 3 d. nutarimo Nr. 105 *Dėl kredito unijų veiklos riziką ribojančių normatyvų pakeitimo*“. Pakeista 1 punkto sąvoka „Likvidumo normatyvas“ išdėstant ją taip: „Likvidumo normatyvas – kredito unijos likvidžiojo turto (vietaje – „aktyvų“) santykis su kredito unijos įsipareigojimais kiekvienu pareikalavimu, ne mažesnis negu 30 procentų (išbraukiant – „o perskaičiuotų likvidžių aktyvų ir kredito unijos kapitalo sumos su perskaičiuotais einamaisiais įsipareigojimais santykis ne mažesnis kaip vienetą“). Taip pat 2 punkte vietoj žodžio „Maksimalios“ įrašytas „Didžiausios“.

Šis nutarimas įsigalioja 2009 m. birželio 1 d.

DĖL KREDITO UNIJŲ VEIKLOS RIZIKĄ RIBOJANČIŲ NORMATYVŲ APSKAIČIAVIMO

Lietuvos Banko valdyba 2009 m. kovo 26 d. priėmė nutarimą Nr. 37 „Dėl kredito unijų veiklos riziką ribojančių normatyvų apskaičiavimo“. Šiuo nutarimu patvirtintos naujos Kredito unijų kapitalo pakankamumo normatyvo apskaičiavimo taisyklės, Kredito unijų likvidumo normatyvo apskaičiavimo taisyklės, Kredito unijų didžiausios atvirosios pozicijos užsienio valiuta normatyvo apskaičiavimo taisyklės, Kapitalo pakankamumo ataskaitos 7053 forma, Turto ir įsipareigojimų struktūros pagal terminus ataskaitos 7054 forma, Informacijos apie didžiausius kredito unijoje esančius indėlius 7060 forma, Užsienio valiutų pozicijų ataskaitos 7055 forma.

Šis nutarimas įsigalioja 2009 m. birželio 1 d.

DĖL KREDITO UNIJŲ MINIMALIŲ PASKOLŲ VERTINIMO REIKALAVIMŲ PATVIRTINIMO

Lietuvos Banko valdyba 2009 m. kovo 26 d. priėmė nutarimą Nr. 38 „Dėl kredito unijų minimalių paskolų vertinimo reikalavimų patvirtinimo“, kuriuo patvirtino kredito unijų minimalius paskolų vertinimo reikalavimus ir Paskolų vertės pokyčių ataskaitos 7011 formą.

Šis nutarimas įsigalioja 2009 m. birželio 1 d.

MOKESČIAI

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ĮSTATYMO NUOSTATŲ TAIKYMO

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) 2009 m. kovo 25 d. išleido paaiškinimą dėl gyventojų naudos, gautos, kai gyventojas už paskolą, suteiktą iki 2009 m. sausio 1 d. asmens, susijusio su gyventojų darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais, gyvenamajam būstui statyti ar įsigyti, moka lengvatines palūkanas apmokestinimo gyventojų pajamų mokesčiu.

Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 131, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 29, 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 181 straipsniu įstatymo (Žin., 2008, Nr. 149-6033, toliau – Įstatymas) 23 str. 6 dalyje numatyta, kad gyventojų naudai, gautai, kai gyventojas už kreditą arba paskolą gyvenamajam būstui statyti ar įsigyti, iki 2009 m. sausio 1 d. suteiktą asmens, susijusio su gyventojų darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais, moka lengvatines palūkanas arba jų nemoka taikomos iki šio įstatymo įsigaliojimo galiojusios apmokestinimo taisyklės.

Vadovaujantis šiomis įstatymo nuostatomis, kai keičiamos minėtos paskolos sąlygos: keičiamos tokios paskolos palūkanos, darbuotojui pereinant nuo fiksuotų palūkanų prie lengvatinių kintamų palūkanų arba keičiamos tokios paskolos valiuta, laikoma, kad paskola suteikta iki 2009 m. sausio 1 dienos ir todėl nelaikoma, kad darbuotojas gavo apmokestinamųjų pajamų natūra.

DĖL KOMPIUTERIO LENGVATOS

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) 2009 m. kovo 19 d. išleido paaiškinimą dėl kompiuterio lengvatos taikymo, tais atvejais, kai asmeninio kompiuterio vienetą su programine įranga įgyja vyras ir žmona už grynuosius pinigus.

Iki 2008 m. gruodžio 31 d. galiojusiame Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 21 str. 1 d. 5 punkte numatyta, kad nuolatinis Lietuvos gyventojas iš savo metinių apmokestinamųjų pajamų gali atimti sumą, sumokėtą už įsigytą asmeninio kompiuterio vienetą su programine įranga ir (arba) interneto prieigos įrengimą kartu su įsigyta šiai prieigai reikalinga įranga, tačiau patirtų išlaidų suma neturi būti didesnė kaip 4000 Lt.

Šias išlaidas iš savo metinių apmokestinamųjų pajamų gali atimti tik tas gyventojas, kuris faktiškai patiria šias išlaidas. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo atveju asmeninio kompiuterio vienetą įgyja vyras ir žmona, gyventojų pajamų mokesčio lengvata gali pasinaudoti arba vyras, arba žmona jų bendru susitarimu, atitinkamai informuojant pardavėją.

DĖL GAUTO AVANSO APMOKESTINIMO PRIDĖTINĖS VERTĖS MOKESČIU

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM), siekdama užtikrinti vienodą pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) taikymą visose apskrityse

valstybinėse mokesčių inspekcijose, išaiškino klausimą dėl avanso apmokestinimo PVM.

PVM įstatymo 14 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai už prekes arba paslaugas visiškai ar iš dalies atlyginama prieš prekių perdavimą ar paslaugų suteikimą, prievolė apskaičiuoti PVM atsiranda, kai gaunamas toks visiškas ar dalinis atlygis, jeigu pagal sandorio sąlygas šios prekės bus perduotos arba visos paslaugos suteiktos ne anksčiau kaip po 12 mėnesių nuo sandorio sudarymo dienos. Šios dalies VMI prie FM parengtame komentare paaiškinta, kad: „Sandorio dėl paslaugų teikimo sudarymo atveju, nustatant kada bus suteiktos paslaugos, atsižvelgiama į paslaugų teikimą įforminančių apskaitos dokumentų išrašymą – jeigu apskaitos dokumentas, fiksuojantis paslaugų suteikimą (arba pirmosios dalies paslaugų suteikimą) bus išrašytas praėjus daugiau nei 12 mėnesių nuo sandorio sudarymo, avanso mokėjimas pagal tokį sandorį sukurs apmokestinamąjį momentą. Jeigu laikotarpyje tarp sandorio sudarymo ir 12 mėnesių nuo minėtos datos bus išrašomi apskaitos dokumentai, fiksuojantys atitinkamos dalies paslaugų suteikimą, avanso mokėjimas pagal tokį sandorį apmokestinamojo momento nesukurs.”

DĖL PAJAMŲ NATŪRA (GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO ĮSTATYMO 9 STRAIPSNIO)

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) išaiškino Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (Žin., 2002, Nr. 73-3085; toliau – GPMĮ) 9 straipsnio nuostatų įgyvendinimo principus, įsigaliojus 2008 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 29, 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 18¹ straipsniu įstatymui Nr. XI-111 (Žin., 2008, Nr. 149-6033).

I. Dėl pajamų natūra pripažinimo:

GPMĮ 9 straipsnio pakeitimu yra nustatytas iš esmės naujas gyventojų gauto turto, paslaugų ar kitos naudos pripažinimo pajamomis natūra, principas. Nuo 2009 m. sausio 1 d. pajamų, gautų natūra, *pripažinimui* nebetaikomos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2002 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 339 (Žin., 2002, Nr. 105-4708) patvirtintos Pajamų, gautų natūra, pripažinimo ir įvertinimo tvarkos (toliau – Tvarka) nuostatos. Gyventojų ne pinigais gauta nauda pripažįstama pajamomis natūra vadovaujamosi GPMĮ 9 straipsnio nuostatomis. Šiame straipsnyje yra pateiktas sąrašas atvejų, kada gyventojų gautas turtas, paslaugos ar kita nauda (ne pinigais) *ne pripažįstama pajamomis natūra*. Taigi, kitais, šiame straipsnyje neįvardytais atvejais, konkretaus gyventojų gauta nauda gali būti pripažįstama pajamomis natūra ir apmokestinama GPMĮ nustatyta tvarka. Šis pajamų natūra pripažinimo principas yra taikomas, kai konstatuojama, kad gyventojų gautas turtas, paslaugos ar kita nauda pagal GPMĮ 2 str. 14 dalies nuostatas yra laikoma pajamomis bei atitinka šio straipsnio 15 dalyje apibrėžtą pajamų natūra sąvoką. Taip taikomos GPMĮ nuostatos turi užtikrinti, kad pajamų mokesčių būtų apmokestinamos tik gyventojų gautos pajamos.

Atsižvelgiant į tai, kad vertinant gyventojų gautą naudą, būtina vadovautis ne tik GPMĮ 9 straipsniu, bet ir kitomis GPMĮ nuostatomis, atkreiptinas dėmesys į tai, kad yra pakeistas GPMĮ 2 str. 14 d. 6 punktą. Pagal naują jo redakciją gyventojų pajamomis nelaikoma gyventojų gauta nauda, jeigu neįmanoma nustatyti *konkreto* gyventojų gautos

individualios naudos (iki 2008m. gruodžio 31 d. - vieneto reklaminio renginio ar akcijos arba reprezentacijos metu dalyvio gauta individuali nauda). GPMĮ 2 str. 15 dalyje apibrėžta pajamų natūra sąvoka nesikeitė.

GPMĮ 9 straipsnis taip pat nustato, kad pajamos, gautos natūra turi būti pripažįstamos šio įstatymo 8 straipsnyje nustatyta tvarka.

II. Dėl pajamų natūra įvertinimo:

GPMĮ 9 straipsnyje yra nustatyta, kad pajamų, gautų natūra, įvertinimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Laikotarpyje iki šią įstatyminę nuostatą įgyvendinantis teisės aktas bus patvirtintas, pajamų, gautų natūra, *įvertinimui* gali būti taikoma rašto pirmoje dalyje paminėta Tvarka. Ši Tvarka nėra pripažinta netekusia galios, todėl jos nuostatos dėl pajamų, gautų natūra, *įvertinimo* (Tvarkos III dalis) gali būti taikomos tiek, kiek neprieštarauja galiojančioms GPMĮ nuostatomis. Vadovaujantis Tvarkos nuostatomis, gyventojų gautas turtas, paslaugos ar kita nauda turi būti įvertinama pagal pajamų natūra davėjo šiam turtui įsigyti arba paslaugoms apmokėti turėtas išlaidas arba šio turto ar paslaugų tikrąją rinkos kainą pajamų natūra gavimo momentu, kai padarytos išlaidos neatspindi tikrosios rinkos vertės. Tais atvejais, kai šis principas negali būti pritaikytas, pvz., dėl įvertinimo naudos, gautos naudojant asmeniniams poreikiams vieneto automobilį ar pan., pajamų natūra įvertinimą mokesčių mokėtojas turės atlikti po to, kai pajamų, gautų natūra, įvertinimą reglamentuojantis teisės aktas bus patvirtintas. Jeigu šis teisės aktas būtų taikomas nuo š. m. sausio 1 d., tokiais atvejais, vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 100 ir 141 straipsniais, mokesčių mokėtojai bus atleidžiami nuo delspinigių, susidariusių už pavėluotą mokesčio sumokėjimą.

III. Dėl tam tikrų atvejų kvalifikavimo:

VMI prie FM nuomone, vadovaujantis GPMĮ 2 str. 14 ir 15 dalimis ir 9 straipsnio nuostatomis, pajamomis natūra nelaikoma gauta nauda tokiais atvejais:

- apmokėjus skiepus nuo gripo ar kt. susirgimų, galinčių atsirasti dėl atliekamo darbo pobūdžio, darbuotojų kvalifikacijos kėlimo kursus, visuomeninio transporto bilietus, taksi paslaugas, kai tai yra susiję su darbo funkcijų atlikimu ir pan.;

- šventinių vakarėlių metu gauta nauda, jei negalima identifikuoti naudos gavėjo, taip pat reklaminė ar kt. akcijų metu gauta nauda su nuolaida įsigijus turtą (prekes), paslaugas;

- įmokos, kurios pagal teisės aktus privalo būti mokamos už kitą asmenį ir pan.

VMI prie FM nuomone, siekiant teisingai taikyti GPMĮ nuostatas, reglamentuojančias pajamas natūra, kiekviena situacija turi būti vertinama individualiai. Ypatingas dėmesys taip pat turi būti kreipiamas pajamų rūšies identifikavimui, siekiant užtikrinti, kad tos pačios rūšies pajamos, nepriklausomai nuo to, kokia forma (pinigine, ar natūrine) jos gautos, būtų apmokestinamos pagal tas pačias apmokestinimo taisykles (išskyrus įstatyme nustatytus atvejus). Pažymime, kad GPMĮ 9 straipsnyje yra įtvirtinta nuostata, kad tais atvejais, kai pajamos gyventojui suteikia ne tiesiogiai darbdavys, o su darbdaviu susiję asmenys, arba kai pajamos natūra suteikiamos ne tiesiogiai darbuotojui, o jo

šeimos nariams, pajamos priskiriamos su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusioms pajamoms.

DRAUDIMAS

DĖL MAKSIMALIOS TECHNINĖS PALŪKANŲ NORMOS

Draudimo priežiūros komisija informuoja, kad Draudimo priežiūros komisijos 2009 m. balandžio 7 d. posėdyje buvo priimtas nutarimas **Nr. N-140 „Dėl maksimalios techninės palūkanų normos“**, kuris bus paskelbtas „Valstybės žiniuose“.

TEISMŲ PRAKTIKA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS IŠAIŠKINO „PRETENZIJOS“ SVARBĄ DRAUDIMO ĮSTATYMO PRASME

2009 m. balandžio 2 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2009, kurioje išaiškino pretenzijos pateikimo svarbą.

LAT pažymi, kad pagal Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nukentėjęs trečiasis asmuo pretenziją dėl padarytos žalos gali pateikti atsakingam už padarytą žalą asmeniui (toliau – kaltininkas), tiesiogiai Europos Sąjungos valstybės narės ar užsienio valstybės draudimo įmonei, apdraudusiai kaltininko civilinę atsakomybę (toliau – atsakingas draudikas), atsakingo draudiko atstovui pretenzijoms nagrinėti arba – šio įstatymo 17 ir 18 straipsniuose nurodytais atvejais – Biurui ar Biuro atstovui. Įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nenurodyta, kad pretenzijos pareiškimas dėl žalos atlyginimo yra kaip privalomas pretenzijos pareiškimas prieš kreipiantis į teismą. Ši sąvoka taip pat negali būti aiškinama ir kaip nustatyta privaloma išankstinė ginčo sprendimo ne teisme procedūra. Taigi, įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nukentėjusiam asmeniui nustatyta teisė reikšti pretenziją dėl padarytos žalos pasirinktinai vienam iš joje nurodytam subjektui aiškintina ir kaip nukentėjusio asmens teisė teisme reikšti ieškinį esmo įvykio kaltininkui dėl žalos atlyginimo.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS IŠAIŠKINO ŽALOS, ATsirADUSIOS DĖL KELIO TRŪKUMO, ATLYGINIMO TVARKĄ

2009 m. kovo 24 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-62/2009, kurioje išaiškino žalos, padarytos dėl kelio trūkumo atlyginimo tvarką.

Teisėjų kolegija konstatavo, kad pašalinės kliūtys, kurios pagal paskirtį kelio važiuojamojoje dalyje neturi būti, yra kelio trūkumas CK 6.266 straipsnio 1 dalies prasme. Byloje nustatyta, kad ieškovui, išmokėjusiam draudimo išmoką trečiajam asmeniui (draudėjui), kurio atstovo vairuojamas automobilis, užvažiavo ant akmens ir dėl to buvo apgadintas, atsirado reikalavimo teisė sutarties pagrindu į asmenį,

atsakingą už žalos padarymą. LAT konstatavo, kad žalą, padarytą dėl pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių konstrukcijų, įskaitant kelius, sugriuvimo ar dėl kitokių jų trūkumų, pagal CK 6.266 straipsnio 1 dalį privalo atlyginti šių objektų savininkas (valdytojas), jeigu neįrodo, kad buvo CK 6.270 straipsnio 1 dalyje nustatytos aplinkybės. Statinio, pastato ar kitokios konstrukcijos, įskaitant kelius, valdymas pagal CK 6.266 straipsnį suprantamas kaip objekto turėjimas savo žinioje ir teisė daryti jam ūkinį bei fizinį poveikį. Šiuo atveju teismas pasisakė, kad pagal CK 6.266 straipsnio 2 dalį pastato, statinio, kelio savininku (valdytoju) preziumuojamas asmuo, kuris yra nurodytas viešajame registre. Tai nuginčijama prezumpcija. Dėl to, esant registracijos duomenims viešajame registre, jame nurodytas asmuo gali įrodyti, kad atsakingas už žalą asmuo iš tikrųjų yra kitas. Juo gali būti objekto savininkas ar valdytojas, nors jo teisės ir nebūtų įregistruotos viešajame registre.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS PATEIKĖ IŠAIŠKINIMĄ DĖL ŽALOS, PADARYTOS LAUKINIO GYVŪNO, ATLYGINIMO TVARKOS

2009 m. kovo 24 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-138/2009, kurioje pateikė išaiškinimą dėl žalos, padarytos laukinio gyvūno, atlyginimo.

Byloje nustatyta, kad ieškovas, išmokėjęs draudimo išmoką trečiajam asmeniui (draudėjui), kurio atstovo vairuojamas automobilis, buvo apgadintas laukinio gyvūno (briedžio) prašė priteisti žalos atlyginimą iš asmens, kurio žinioje yra laukinis gyvūnas. LAT pažymėjo, kad pagal CK 6.267 str. 2 d. laukinių žvėrių padaryta žala turi būti atlyginama įstatymų nustatyta tvarka. Tačiau CK 6.267 str. 2 d. nuostata, kuria įstatymų leidėjas prisiėmė pareigą nustatyti laukinio žvėries padarytos žalos atlyginimo tvarką, nėra įgyvendinta. Tai reiškia, kad šiuo atveju yra įstatymo spraga, kuri negali paneigti asmens konstitucinės teisės gauti žalos atlyginimą. Konstitucinis Teismas 2007-09-12 sprendime konstatavo, kad įstatymų neaiškumus, dviprasmybes, spragas privalo pašalinti įstatymų leidėjas. Įstatymų leidėjo neišspręsti teisės taikymo klausimai yra teismų praktikos dalykas (Konstitucinio Teismo 1998-07-09 nutarimas, 2006-11-20 sprendimas). Esant įstatymo ar teisės spragai, teismas taiko įstatymo ir teisės analogiją. CK 6.267 str. 1 d. reglamentuojamas naminių gyvūnų arba asmens žinioje esančių laukinių gyvūnų padarytos žalos atlyginimas. Pagal savo pavojingumą aplinkai laisvėje gyvenantis laukinis žvėris yra ne mažiau pavojingas nei naminis gyvūnas arba asmens žinioje esantis laukinis gyvūnas. Taigi šioje įstatymo normoje reglamentuojami panašūs santykiai kaip ir CK 6.267 str. 2 d., todėl teismai turėjo pagrindą taikyti CK 6.267 str. 1 d. analogiją. Kadangi pagal CK 6.267 str. 1 d. nustatyta reglamentavimą (kuriame numatyta taip pat ir atsakomybė be kaltės dėl kelių turėjimo nuosavybėje (valdymo)) atsakomybę šalina CK 6.270 str. 1 d. numatytos aplinkybės, teismai taip pat turėjo svarstyti, ar atitinkamo kelio ženklų ir kitų kelio apsaugos priemonių buvimas negali būti vertintinas kaip leidžiantis taikyti CK 6.270 str. 1 d. nuostata, atleidžiančią nuo atsakomybės.

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS PATEIKĖ IŠAIŠKINIMĄ DĖL DRAUDIMO IŠMOKOS APSKAIČIAVIMO TVARKOS

2009 m. kovo 16 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2009, kurioje išaiškino draudimo išmokos apskaičiavimo tvarką.

LAT pažymėjo, kad turtas buvo apdraustas atkuriamąja verte - suma, kurią reikia išleisti, norint įsigyti arba iš naujo pasigaminti ar pastatyti tos pačios rūšies, būklės ir kokybės turtą (CK 6.185, 6.992 str.; Draudimo taisyklių 6.2 p.). Teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog ieškovė dar neatliko dėl gaisro sugadinto pastato atkūrimo (remonto) darbų, nėra pagrindas mažinti jai išmokėtinos draudimo išmokos dydį PVM suma, nes draudimo išmoka apskaičiuojama ir išmokama, nepaisant to, ketinama atkurti sugadintą apdraustą turtą ar ne. Apskaičiuojant atkuriamąją turto vertę, įskaičiuojamos visos sumos, kurias paprastai reikia išleisti, norint atkurti sugadintą turtą iki tokios būklės, kokios šis buvo iki draudžiamojo įvykio, o draudiko pareiga išmokėti draudimo išmoką siejama su informacijos, reikalingos draudžiamojo įvykio faktui, jo aplinkybėms, pasekmėms ir draudimo išmokos dydžiui nustatyti, gavimu (Draudimo įstatymo 82 str. 2 d.; Draudimo taisyklių 12.7 p.). Jeigu tikslaus žalos dydžio nustatymas užtrunka ilgiau kaip 3 mėn., draudikas, remdamasis draudžiamojo įvykio tyrimo metu surinkta informacija, privalo apskaičiuoti ir išmokėti draudimo išmoką tokio dydžio, dėl kurio nėra šalių ginčo (Draudimo įstatymo 82 str. 5d.; Draudimo taisyklių 12.11 p.).

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS PASISAKĖ DĖL PVM MOKĖTOJUI TENKANČIOS ĮRODINĖJIMO NAŠTOS

2009 m. kovo 10 d. Lietuvos Vyriausiasis Administracinis Teismas priėmė nutartį administracinėje byloje Nr.A⁴⁴² - 376/2009, kurioje išaiškino PVM mokėtojo poziciją.

LVAT konstatavo, kad pagal Pridėtinės vertės mokesčio įst. 56 str. 1 d. pareiga įrodyti 0 procentų PVM tarifo pritaikymo pagrįstumą tenka šį tarifą pritaikiusiam PVM mokėtojui, kuris privalo turėti įrodymus, kad prekės išgabentos iš šalies teritorijos, o tais atvejais, kai 0 procentų PVM tarifas taikomas prekes tiekiant kitoje valstybėje narėje registruotam PVM mokėtojui, – ir įrodymus, kad asmuo, kuriam prekės išgabentos, yra kitoje valstybėje narėje registruotas PVM mokėtojas. Pažymėtina, jog Europos Bendrijų Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad panaikinus sienų kontrolę tarp valstybių narių, mokesčių institucijos tikrinimą, ar prekės fiziškai tebėra, ar ne tiekimo valstybės narės teritorijoje, iš esmės atlieka remiantis mokesčių mokėtojų pateiktais įrodymais bei jų deklaracijomis, todėl principas, pagal kurį teisės naudotis leidimu nukrypti arba atleidimu nuo mokesčio įrodinėjimo našta tenka tam, kuris prašo leisti naudotis tokia teise, nepažeidžia Bendrijos teisės, kas lemia, jog būtent tam, kad būtų taikoma Šeštosios PVM direktyvos 28c str. A skirsnio a punkto pirmoji pastraipa, prekių tiekėjas turi pateikti įrodymų, kad šio atleidimo nuo mokesčio sąlygos yra tenkinamos.

ES TEISĖ

2009 M. KOVO 11 D. EUROPOS PARLAMENTAS IR TARYBA PRIĖMĖ DIREKTYVĄ 2009/14/EB IŠ DALIES KEIČIANČIĄ DIREKTYVOS 94/19/EB DĖL INDĖLIŲ GARANTIJŲ SISTEMŲ NUOSTATAS DĖL KOMPENSACIJŲ LYGIO IR IŠMOKĖJIMO TERMINO NUOSTATAS

Taryba 2008 m. spalio 7 d. sutarė, kad svarbiausia – atkurti pasitikėjimą finansų sektoriuje ir jo tinkamą veikimą. Ji

įsipareigojo imtis visų priemonių, būtinų atskirų indėlininkų indėliams apsaugoti, ir palankiai įvertino Komisijos ketinimą skubiai pateikti tinkamą pasiūlymą indėlių garantijų sistemų konvergencijai skatinti. Jau Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/19/EB (3) numatytas pagrindinis indėlininkų draudimas. Tačiau dėl dabartinės finansų krizės nuspręsta, kad būtina tą draudimą tobulinti.

Dabartinis Direktyvoje 94/19/EB numatytas mažiausias kompensacijos lygis yra 20 000 EUR su galimybe valstybėms narėms numatyti didesnę kompensaciją. Tačiau paaiškėjo, kad daugelio Bendrijos indėlių atžvilgiu to nepakanka. Siekiant išlaikyti indėlininkų pasitikėjimą ir pasiekti stabilesnį finansų rinkų veikimą, mažiausią kompensacijos lygį reikėtų padidinti iki 50 000 EUR. Ne vėliau kaip 2010 m. gruodžio 31 d. kiekvienam indėlininkui už visus jam priklausančius indėlius turėtų būti nustatyta 100 000 EUR kompensacija, nebent Europos Parlamentui ir Tarybai ne vėliau kaip 2009 m. gruodžio 31 d. pateiktame Komisijos poveikio vertinime būtų padaryta išvada, kad toks padidinimas ir toks suderinimas yra netinkami ir nėra finansškai perspektyvūs visoms valstybėms narėms siekiant užtikrinti vartotojų apsaugą bei finansinį stabilumą Bendrijoje ir išvengti konkurencijos iškreipimo tarp valstybių narių. Tuo atveju, jei atlikus poveikio vertinimą paaiškėja, kad toks padidinimas ir toks suderinimas yra netinkami, Komisija turėtų Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti atitinkamus pasiūlymus.

Ši direktyva neturėtų daryti įtakos sistemų, kurios apsaugo pačią kredito įstaigą, o ypač užtikrina jos likvidumą ir mokumą, tokiu būdu užtikrinant indėlininkų apsaugą, kuri būtų bent lygiavertė indėlių garantijų sistemos teikiama indėlininkų apsaugai, ir indėlininkų kompensacijų savanoriškų sistemų, kurios nėra įvestos ar valstybė narė jų oficialiai nepripažįsta, veikimui. Valstybės narės turėtų siekti užtikrinti bankų veiklos tęstinumą ir galimybę gauti likvidžių bankų lėšų, ypač finansų krizės metu. Šiuo tikslu valstybės narės skatinamos kuo greičiau susitarti dėl priemonių, skirtų užtikrinti neatidėliotiną atitinkamų sumų išmokėjimą, gavus nukentėjusio indėlininko paraišką, per ne daugiau kaip tris dienas nuo tokios paraiškos pateikimo. Kadangi dabartinio trijų mėnesių kompensacijų išmokėjimo termino sutrumpinimas teigiamai paveiks indėlininkų pasitikėjimą ir tinkamą finansų rinkų veikimą, valstybės narės ir jų indėlių garantijų sistemos turėtų užtikrinti, kad kompensacijų išmokėjimo laikotarpis būtų kuo trumpesnis.

Direktyvoje nustatyta, kad Valstybės narės užtikrina, kad kredito įstaigos esamiems ir būsimiems indėlininkams sudarytų sąlygas gauti informaciją, būtiną nustatyti indėlių garantijų sistemą, kurios dalyvės Bendrijoje yra įstaiga ir jos filialai, arba apie kurias nors kitas 3 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje arba 3 straipsnio 4 dalyje numatytas alternatyvias priemones. Indėlininkai informuojami apie indėlių garantijų sistemas ar kitos taikomos alternatyvios priemonės nuostatas, įskaitant indėlių garantijų sistemoje numatytus indėlių apdraudimo dydį bei apimtį. Kai indėlio garantijos nesuteikiamos pagal indėlių garantijų sistemą pagal 7 straipsnio 2 dalį, kredito įstaiga apie tai informuoja indėlininką. Visa informacija pateikiama lengvai suprantama forma.

Pagal Direktyvos 2 straipsnį Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojūt įstatymai ir kiti teisės aktai, būtinai šiai direktyvai įgyvendinti ne vėliau kaip 2009 m. birželio 30 d.

EUROPOS TEISINGUMO TEISMO SPRENDIMAS BYLOJE C-517/07 DĖL AKCIZŲ DEGALŲ PRIEDAMS

Europos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje C-517/07. *Afton Chemical Limited* kreipėsi į Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Jungtinės Karalystės kompetentingą instituciją (*The Commissioners*) siekdama susigrąžinti už priedus skirtus dėti į degalus sumokėtus akcizus. Byloje nagrinėjami klausimai: Ar degalų priedai (valiklis, putojimo stabdiklis, deemulgatorius, nešantysis skystis, tirpiklis, cetano skaičių didinantis priedas, tepalingumą didinantis priedas, korozijos inhibitorius), kurie nėra skirti naudoti, nėra parduodami arba naudojami kaip variklių degalai, bet kurie dedami į variklių degalus ne tam, kad tiektų energiją degalus naudojančiai transporto priemonei, apmokestinami pagal Direktyvas 92/81/EEB, 2003/96/EB ir ar gali būti taikomos akcizų lengvatos?

ETT konstatavo, kad Direktyvos 92/81/EEB 2 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmo sakinio nuostata „ne tik 1 straipsnyje nurodytiems produktams“ ir Direktyvos 2003/96/EB 2 straipsnio 3 dalies antroji pastraipa apibrėžia, kad į šių nuostatų taikymo sritį patenka visi produktai, skirti naudoti, parduodami ar naudojami kaip variklių degalai arba variklių degalų priedai, įskaitant produktus, kurie yra mineralinės alyvos (arba energetikos produktai). Aiškinimas, kad degalų priedai neturėtų būti apmokestinami akcizais, prieštarautų Direktyvos 92/81/EEB ir Direktyvos 2003/96 pirmuosiuose straipsniuose įtvirtintiems tikslams bei galėtų kilti piktnaudžiavimo rizika, nes kiekvienu atveju reikėtų tirti mišinio turinį, siekiant nustatyti variklio degalų ir priedų proporcijas jame, o tai įmanoma tik atlikus detalų cheminį tyrimą. Vadinasi, direktyvų nuostatos dėl mineralinių alyvų (arba energetikos produktų), skirtos taikyti visiems produktams, naudojamiems kaip degalų priedai.

Teismas pasisakė, kad 1992 m. spalio 19 d. Tarybos direktyvos 92/81/EEB dėl mineralinėms alyvoms taikomų akcizo tarifų suderinimo, iš dalies pakeistos 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 94/74/EB, 2 straipsnio 3 dalis ir 8 straipsnio 1 dalis, kalbant apie laikotarpį iki 2003 m. gruodžio 31 d., ir 2003 m. spalio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/96/EB, pakeičiančios Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą, 2 straipsnio 3 ir 4 dalys, kalbant apie laikotarpį nuo 2004 m. sausio 1 d. iki spalio 31 d., turi būti aiškinamos taip, kad variklių degalų priedams, kurie nagrinėjami pagrindinėje byloje, kurie yra „mineralinės alyvos“ pirmos direktyvos 2 straipsnio 1 dalies prasme arba „energetikos produktai“ antros direktyvos 2 straipsnio 1 dalies prasme, bet nėra skirti naudoti, parduodami ar naudojami kaip variklių degalai, turi būti taikomos šiose direktyvose nustatytos apmokestinimo schemos.

Šio sprendimo nuostatų taikymas Lietuvoje: Remiantis Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo (Žin., 2001, Nr. 98-3482; 2004, Nr. 26-802) nuostatomis degalų priedai apmokestinami akcizais, išskyrus atvejus numatytus šio įstatymo 41 straipsnyje.

EUROPOS TEISINGUMO TEISMO SPRENDIMAS BYLOJE NR. C-407/07 DĖL ATLEIDIMO NUO PVM MOKESČIO

Europos Teisingumo teismas 2008 m. gruodžio 11 d. priėmė sprendimą byloje Nr. C-407/07. Į Teismą kreipėsi Stiching, kuri

yra liginines ir kitas sveikatos apsaugos srityje veikiančias įstaigas vienijanti grupė. Stiching savo grupės nariams, kurie užsiima PVM neapmokestinama veikla bei vykdo veiklą, kuri nėra PVM objektas, už atlygį teikia paslaugas, kurios yra finansuojamos teisės aktų nustatyta tvarka ir yra atleistos nuo PVM pagal Šeštosios direktyvos 13 str. A skirsnio 1 dalies f punktą. Byloje nagrinėjamas klausimas: 1. Ar Šeštosios direktyvos 13 str. A skirsnio 1 dalies f punktą reikia aiškinti tai, kad jis yra taikytinas šioje nuostatoje minimų asmenų grupių savo nariams teikiamoms paslaugoms, kurios tiesiogiai būtinos nariams atleisti nuo mokesčio arba nesamai mokesčio objektu jų veiklai vykdyti ir už kurias nereikalaujama didesnio atlyginimo nei tas, paslaugas teikiant patirtos išlaidos, kai tokios paslaugos yra teikiamos tik vienam ar keliems nariams?

Teismas konstatavo, kad remiantis Šeštosios direktyvos 13 str. A skirsnio 1 dalies f punkto tekstu negalima daryti išvados, jog šiame punkte numatytas atleidimas nuo mokesčio turi būti taikomas tik toms paslaugoms, kurias nepriklausomos grupės teikia visiems savo nariams. Iš šio teksto matyti, kad šis Bendrijos teisės aktas nustato, jog nuo PVM atleidžiamos nepriklausomos asmenų grupės teikiamos paslaugos, kai iš grupės narių reikalaujama atlyginti tik jiems tenkančią bendrųjų išlaidų dalį. Todėl darytina išvada, kad į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, kad Šeštosios direktyvos 13 straipsnio A skirsnio 1 dalies f punktą reikia aiškinti taip, jog, jei yra tenkinamos kitos šioje nuostatoje numatytos sąlygos, nepriklausomų grupių savo nariams teikiamoms paslaugoms yra taikomas šioje nuostatoje numatomas atleidimas nuo mokesčio, net jei šios paslaugos yra teikiamos tik vienam ar keliems nariams.

Europos Teisingumo teismas nusprendė, kad 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo — Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas 13 straipsnio A skirsnio 1 dalies f punktą reikia aiškinti taip, jog, jeigu yra tenkinamos kitos šioje nuostatoje numatytos sąlygos, nepriklausomų grupių savo nariams teikiamoms paslaugoms yra taikomas šioje nuostatoje numatomas atleidimas nuo mokesčio, net jei šios paslaugos yra teikiamos tik vienam ar keliems nariams.

Šio sprendimo nuostatų taikymas Lietuvoje: PVM įstatymo 24 str. 5 dalies nuostatas reikėtų suprasti taip, jog šioje dalyje nurodytų nepriklausomų grupių teikiamos savo nariams paslaugos neapmokestinamos PVM ir tuo atveju, kai šios paslaugos teikiamos ne visiems, o vienam ar keliems nariams, jeigu tenkinamos šio PVM įstatymo 24 str. 5 dalyje nustatytos sąlygos.

Kontaktiniai asmenys:

Neringa Gražinytė, asocijuota partnerė (neringa.grazinyte@spp.lt);

Rokas Bukauskas, advokato padėjėjas (rokas.bukauskas@spp.lt);

Liutauras Baikštys, advokato padėjėjas (liutauras.baikstys@spp.lt).